

Statens strålevern

Norwegian Radiation Protection Authority

STRATEGISK
HANDLINGSPLAN
2018-2020

Samfunnsutviklingen krever styrket innsats fra Statens strålevern på flere områder. Noen eksempler er endringer i trusselbildet, økt kreftforekomst, ny bruk av stråling i medisin, høyere risiko for uønskete hendelser ved nukleære anlegg og med strålekilder.

Statens strålevern utøver sitt samfunnsoppdrag som uavhengig myndighet ved å forvalte regelverk og å føre tilsyn med og veilede virksomheter som anvender og håndterer strålekilder, radioaktivt og nukleært materiale. Strålevernet informerer og kommuniserer med omgivelsene, gir råd, forvalter og utvikler kunnskap.

Strålevernet er direktorat for Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Utenriksdepartementet og har oppdrag på vegne av og understøtter andre departementer ved behov. Oppgavene går fram av instruksen og av de årlige tildelingsbrevene.

Strålevernet legger i tillegg stor vekt på bilateralt, nordisk, europeisk og internasjonalt samarbeid. På den måten drar vi nytte av andres kunnskap og erfaring for egen forvaltning. Samtidig bidrar vi til økt atomsikkerhet og strålevern også utenfor nasjonale grenser.

Statens strålevern arbeider for å redusere negative følger av stråling. Grunnleggende for virksomheten er kompetanse på et spesialisert fagområde og et sett med verdier som sikrer forvaltning i fellesskapets interesse. Slike verdier er bl.a. knyttet til Strålevernets samfunnsansvar, borgernes rettssikkerhet, likebehandling og offentlig innsyn.

Strålevernet skal opptre profesjonelt og utadvendt, være åpen og synlig i det offentlige rom. Strålevernets felles identitet skal være preget av mangfold, engasjement og respekt.

Departementenes forventninger til Statens strålevern over tid er nedfelt i en egen Instruks som omtaler alle sider ved virksomheten. Strategisk handlingsplan angir hvilke vesentlige resultater Statens strålevern skal bidra til de neste tre årene 2018–2020. Den årlige helhetlige styringen av virksomheten er forankret i St.prp. 1, tildelingsbrev og virksomhetsplan.

Bærum, Tromsø, Sør-Varanger, 15. Oktober 2017

Ole Harbitz
direktør

**STRATEGISK
HANDLINGSPLAN
STATENS STRÅLEVERN
2018-2020**

MEDISINSK DIAGNOSTIKK OG BEHANDLING; NYE UTFORDRINGER

Medisinsk strålebruk er et fagområde i konstant utvikling med stadig nye teknikker og metoder for diagnostikk og behandling. Innføring av nye metoder i medisinsk strålebruk gir strålevernutfordringer for pasient og arbeidstaker. Dette vil få innvirkning på Strålevernets forvaltningsoppgaver i kommende planperiode.

Det skal innføres protonterapi i Norge i løpet av 2022. Protonterapiplanlegg vil generere nye strålevernutfordringer i planleggings-, etablerings-, drifts- og avhendingsfasen. Fagmiljøene forbereder seg på innføring av protonterapi ved å bli enda bedre på persontilpasset stråleterapi både med konvensjonelle og nye teknikker. Dette innebærer økt bruk av radiologiske og nukleærmedisinske metoder i diagnostikk, planlegging og gjennomføring av behandling.

Stråleterapi vil i kommende planperiode bli mer persontilpasset, spesialisert, med nye utfordringer og endret risikobilde, uavhengig av tidspunkt for innføring av protonterapi og omfanget av denne teknikken i Norge. Dette må Strålevernet også ta inn over seg i forvaltningen av medisinsk strålebruk generelt og stråleterapi spesielt. Strålevernet må forberede seg på å etablere myndighetsrollen for protonterapi i Norge.

MÅL

- Etablert myndighetsrolle og forvaltningspraksis for godkjenning av protonanlegg som ivaretar strålevernutfordringene knyttet til metoden.
- Etablert kapasitet for oppmåling, kalibrering, kvalitetskontroll av protonstråle og klinisk protodosimetri.
- Styrket samarbeid og samhandling med andre norske helsemyndigheter og fagmiljøer ved innføring av nye metoder innen radiologi, nukleærmedisin og strålebehandling.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Utarbeide veileder og søknadsskjemaer for godkjenning av protosenter i Norge; bygning, anskaffelse av akselerator, prøvedrift, klinisk drift og plan for dekommisjonering/avvikling.
- Etablere samarbeid for kunnskapsutveksling og kvalitetssikring med utenlandske myndigheter og institusjoner som har protonterapi.
- Videreføre metodevurderinger og utvikling av faglige retningslinjer, som sikrer berettiget og optimalisert strålebruk innen radiologi, nukleærmedisin og strålebehandling.

ATOMSIKKERHET OG MILJØ; NUKLEÆRE ANLEGG – DRIFT OG AVFALL

6

Norge har to nukleære anlegg som eies og drives av Institutt for energiteknikk og som har vært i drift i over 50 år. Den høye alderen på anleggene tilsier tett oppfølging for å sørge for forsvarlig sikkerhet under drift. Det meste av brensel som er brukt i disse årene er fortsatt lagret på de to nukleære anleggene, og det er nødvendig å finne en løsning for lagring og deponering. Anleggenes alder gjør også at det er nødvendig å ha økt oppmerksomhet på dekommisjonering/avvikling.

Det er virksomheten selv som er ansvarlig for atomsikkerhet og sikkerhetskultur. Strålevernets oppgave er å påse at sikkerheten ved de nukleære anleggene i Norge er forsvarlig og i tråd med gjeldende regelverk, internasjonale anbefalinger og forpliktelser. Dette gjelder både under drift og ved dekommisjonering/avvikling av anleggene for å sikre at samfunn og miljø er beskyttet.

Det er et økende antall anløp til Norge av reaktordrevne fartøy. Strålevernet skal påse at sikkerhet og beredskap ved anløp er ivaretatt og raskt kunne avdekke eventuelle tilløp til hendelser.

MÅL

- Sikkerheten ved de aldrende nukleære anleggene i Norge er ivaretatt.
- Brukt brensel og annet radioaktivt avfall i alle faser er håndtert forsvarlig.
- Forsvarlig sikkerhet og beredskap ved det økende antall anløp av reaktordrevne fartøy.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Veilede, stille krav til og følge opp alle aktører med ansvar for atomsikkerhet og miljø.
- Styrke tilsynet og kontroll med spesiell vekt på sikkerhetskultur og aldringsutfordringene.
- Gjennomføre en helhetlig gjennomgang – en «Topical peer review» av aldringsutfordringene i samhandling med EU-landene.
- Bygge opp kompetanse og kapasitet innen dekommisjonering og avfallshåndtering.
- Videreutvikle prosedyrene for og beredskapen ved anløp av reaktordrevne fartøy.

NUKLEÆRT OG RADIOAKTIVT MATERIALE; SIKKERHET OG IKKE-SPREDNING

Den sikkerhetspolitiske situasjonen er i endring. Det er generelt et høyere trusselnivå, større uforutsigbarhet, usikkerhet og høyere militær aktivitet i våre nærområder. Trusselbildet omfatter også økt terrortrussel der nukleært og radioaktivt materiale kan bli benyttet i ondsinnede handlinger. Internasjonalt er det stor bekymring for at nukleært og radioaktivt materiale skal komme på avveier og bli brukt av terrorister til atomvåpen eller i skitne bomber. Generelt har ikke-spredning av slike materialer økende fokus internasjonalt. Dette stiller krav til Norge som nukleær nasjon.

Strålevernet må være en pådriver for å sikre nukleært og radioaktivt materiale både nasjonalt og internasjonalt. De senere år har det vært økt innsats nasjonalt. Dette gjelder særlig de nukleære anleggene, de sterkeste radioaktive strålekildene i landet og grensekontrollen.

MÅL

- Nukleære anlegg er sikret mot sabotasje og terrorhandling.
- Nukleært og radioaktivt materiale er sikret mot tyveri, sabotasje og terrorhandling og hindret fra å komme på avveier.
- Tilstrekkelig kapasitet for å avdekke nukleært og radioaktivt materiale på avveier.
- Sterkt ikke-spredningsregime for nukleært materiale; teknologi og kunnskap.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN, NUKLEÆRT MATERIALE

- Oppfylle kravene fra IAEAs gjennomgang i 2015 («International Physical Protection Advisory Mission» - IPPAS), slik at den oppfølgende gjennomgangen viser en klar forbedring.
- Oppfylle mandatet til Myndighetsforum for sikring av atomanlegg og atombrensel i Norge.
- Revidere forskrift om fysisk sikring i tråd med internasjonale anbefalinger.
- Styrke sikringskultur i virksomhetene.
- Avdekke nukleært materiale på avveier og oppdage smugling, bl.a. gjennom styrket grensekontroll og evne til å detektere materiale.
- Bidra til å avverge ondsinnede handlinger ved å bygge opp et regime for analyser av nukleært materiale for bruk i etterforskning/undersøkelser.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN, RADIOAKTIVT MATERIALE

- Kartlegge behov for ytterlige sikring av radioaktive kilder i Norge både under bruk, transport og i avfallshåndtering.
- Kartlegge bruk og utvikling av alternativ teknologi nasjonalt og internasjonalt og bidra til substitusjon.
- Vurdere om dagens regelverk er solid nok med tanke på sikring og stille krav og føre tilsyn med sikringstiltak for radioaktive kilder; innførsel, transport, bruk og avhending.
- Avdekke radioaktivt materiale på avveier.

BEREDSKAP; TRUSSELBILDE I ENDRING

Det er endringer og utviklingstrekk både nasjonalt og internasjonalt som innvirker på kravene til Strålevernets beredskap og den nasjonale atomberedskapen. I tillegg til en aldrende flåte av kjernekraftverk i våre nærområder omfatter trusselbildet også økt fare for terror der nukleært og radioaktivt materiale kan bli benyttet i aksjoner. Mulig bruk av atomvåpen i våre nærområder er en ny utfordring for den nasjonale beredskapen og for Strålevernet.

Den norske atomberedskapen er basert på sektorprinsippet og samvirke mellom de ulike sektorene. En velfungerende atomberedskap er avhengig av jevnlig aktivitet og samordnet planverk for alle etater i atomberedskapen (Kriseutvalget for atomberedskap (KU) med rådgivere og Fylkesmannen som KUs regionale ledd). Strålevernet er som leder og sekretariat for KU en viktig pådriver for dette. Strålevernet opprettholder 24/7-beredskap og et oppdatert trusselbilde.

MÅL

- Velfungerende og operativ atomberedskap hos alle KUs etater og hos Fylkesmannen.
- En sterk og profesjonell krisehåndteringsevne og operativ målberedskap.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Utrede scenario for bruk av kjernefysiske våpen nær eller på norsk territorium og beskrive nødvendige tiltak.
- Ferdigstille og følge opp KUs nasjonale målstrategi.
- Utarbeide detaljerte planer for gjennomføring av beskyttende tiltak ved atomhendelser med alle KU-aktører.
- Styrke kompetanse og samvirke om marine scenarier (både uhell og vilde handlinger) med alle relevante aktører.
- Gjennomføre en stor atomberedskapsøvelse for nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, fulgt av evaluering og implementering av læringspunkter.
- Styrke Strålevernets samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet.

ULTRAFIOLETT STRÅLING FRA SOL OG SOLARIER; NASJONAL HUDKREFTSTRATEGI

Norge er et av landene med høyest forekomst av hudkreft og forekomsten øker. Ultrafiolett stråling fra sola og solarier er medvirkende til ca. 90 % av alle hudkrefttilfeller. Strålevernet har fått i oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet å utvikle forslag til en nasjonal strategi for å redusere forekomst og dødelighet av hudkreft i Norge. Strålevernet leder og koordinerer arbeidet og har etablert en arbeidsgruppe med bred sammensetning av representanter for berørte myndigheter og fagetater med virkemidler som kan støtte arbeidet. I tillegg skal aktører fra frivillige organisasjoner og interessegrupper være med i en referansegruppe. Arbeidsgruppen skal utarbeide forslag til en nasjonal strategi med mål, hovedprioriteringer og tiltak som kan redusere forekomst og dødelighet av hudkreft grunnet UV-eksponering fra sol og solarier.

En tilsvarende strategi for å redusere lungekreft forårsaket av radoneksponering ble utviklet i et bredt samarbeid i 2007–2009. Fase 2 i gjennomføring av radonstrategien er i full gang.

MÅL

- Redusert forekomst og dødelighet av hudkreft grunnet UV-eksponering fra sol og solarier.
- Redusert forekomst av andre UV-induserte helseeffekter.
- Oversikt over doser til befolkningen og kunnskap om effekter av UV.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Utarbeide forslag til en nasjonal strategi med mål, hovedprioriteringer og tiltak for å forebygge og oppdage hudkreft tidligere enn nå. Strategien ferdigstilles i 2018 og skal gjelde for perioden 2019–2023.
- Bidra til at relevante myndigheter og fagmiljøer koordinerer sitt arbeide med å følge opp tiltakene i UV- og hudkreftstrategien.
- Øke kunnskap om effekter av UV og om doser til befolkningen.
- Fornye nasjonal overvåkning av naturlig UV.

STATENS STRÅLEVERN; VIDEREUTVIKLING

10

DIGITALISERING:

Offentlige sektor er pålagt å legge forholdene til rette slik at forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv skal skje gjennom digitale, nettbaserte tjenester – innenfor rammen av krav til sikkerhet i statsforvaltningen (forvaltningsloven og særlovgivning) og med bruk av felles IKT-basert infrastruktur – så som web-portaler, databaser, sikker digital post, digital signatur mv.

MÅL

- Digitalisert forvaltning og tilsyn.
- Effektivt og tydelig direktorat.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Utvikle digitalt mål bilde for Statens strålevern – dvs. avklare hvilke områder og arbeidsprosedyrer som må digitaliseres.
- Etablere elektroniske søknadsskjema, svarskjema på nett og digitale løsninger for saksbehandling internt.
- Etablere nasjonalt yrkesdoseregister og system for mottak av data fra Norsk pasientregister.
- Etablere resultatarkiv for Strålevernets data.

KOMMUNIKASJON:

I Strålevernets overordnede kommunikasjonsstrategi er vårt hovedmål å formidle kunnskap til samfunnet. På den måten ønsker Strålevernet å bidra til en kunnskapsbasert offentlig debatt og til å påvirke beslutninger og atferd slik at de er til vern for helse og miljø.

MÅL

- Tydelig myndighet og en foretrukket informasjonskilde.
- Opprettholde eller forbedre tillitsforholdet til våre brukere.
- Ha tilpasset, korrekt og dekkende informasjon om våre saksområder.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Utvikle nye websider med god og dekkende informasjon.
- Øke andelen av egen-initierte mediasaker.
- Gjennomføre brukerundersøkelser blant utvalgte målgrupper.

INTERNASJONAL REVISJON AV FORVALTNINGEN: SIKKERHET:

På atomikkerhets- og strålevernområdet har Norge internasjonale forpliktelser hjemlet i konvensjoner. Strålevernets forvaltning baseres på det internasjonale atomenergibyråets (IAEAs) sikkerhetsstandarder og anbefalinger for nukleær virksomhet, stråling, radioaktivt avfall og transport. Dette er utgangspunktet når IAEA gjør en revisjon – «Integrated Regulatory Review Service» (IRRS).

MÅL

- Effektivt og tydelig direktorat for atomikkerhet, miljø og strålevern i tråd med internasjonale forpliktelser og anbefalinger.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Gjennomføre en egen-evaluering («Regulatory self-assessment») i 2018.
- Legge til rette for og motta en IRRS-revisjon i 2019.
- Lage en handlingsplan for gjennomføring av anbefalinger og forslag fra IRRS-revisjonen.

Endret trusselbilde og krav til objektsikring gir nye utfordringer også internt i Strålevernet.

MÅL

- Styrket sikkerhet.

PLAN FOR 3-ÅRSPERIODEN

- Gjennomføre en helhetlig evaluering av sikrings- og sikkerhetsregimet.
- Iverksette nødvendige nye tiltak for fysisk sikring og sikringskultur.

Statens strålevern

Norwegian Radiation Protection Authority

Griini Næringspark 13 ■ Postboks 55, 1332 Østerås ■ 67 16 25 00